

ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ВА ИННОВАЦИЯЛАР

Гаффаров Яраш Холлиевич

*Тарих фанлари номзоди, профессор, Чирчиқ давлат
педагогика университети*

ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И ИННОВАЦИИ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

*Гаффаров Яраш Холлиевич, кандидат исторических
наук, профессор, Чирчикский государственный
педагогический университет*

INFORMATION TECHNOLOGIES AND INNOVATIONS IN THE EDUCATION SYSTEM

*Gaffarov Yarash Kholliievich, Candidate of historical sciences,
professor, Chirchik state pedagogical university*

<https://orcid.org/0009-0002-8215-3272>

e-mail:

gafforovyarash@gmail.com

Аннотация: Мақолада таълимни ахборотлаштириши ва таълим жараёнларини технологиялаштириши ҳамда янги инновациялар кўрсатиб ўтилган.

Калим сўзлар: технологик жараён, моделлаштириши, дастурлаш, интеграция, инновацион усуллар, замонавий технология, коммуникация, фундаментал, интеллектуал, алгоритмлар.

Аннотация: В статье освещаются информатизация образования, технологизация образовательных процессов и новые инновации.

Ключевые слова: технологический процесс, моделирование, программирование, интеграция, инновационные методы, современные технологии, коммуникация, фундаментальные, интеллектуальные, алгоритмы.

Abstract: The article shows the stylization of education and to technology of pedagogical educational processes, as well as new innovation.

Key words: technological process, modeling, programming, integration, innovative methods, modern technologies, communication, fundamental, intelligent, algorithms.

КИРИШ. Бугунги кунда Республикамизнинг педагогик олим ва амалиётчилари илмий асосланган ҳамда Ўзбекистоннинг ижтимоий-педагогик шароитига мослашган таълим технологияларини яратиш ва уларни таълим-тарбия амалиётида қўллашга интиломқдалар.

МАВЗУНИНГ ДОЛЗАРБЛИГИ ВА ҲОЗИРГИ ҲОЛАТИ. Бу ерда, “Нима учун бугунги кунда технологияларнинг миллий назарий асосини яратиш ва амалиётга татбиқ этиш зарурати туғилди?” деган савол пайдо бўлиши мумкин. “Жамиятимизга қанчадан-қанча билимли кадрларни ва юқори малакали олимларни етиштириб келган педагогика

усуллари мавжуд-ку, уларнинг эскириб, талабга жавоб бермай қолган ва мафқуралаштирилган жойларини ўзгартириб, миллий тус бериб, фойдаланаверса бўлмайдими?”-деган мулоҳазалар ҳам йўқ эмас. Мустақилликни қўлга киритган ва буюк келажак сари интилаётган жамиятга бу йўл узоқ хизмат қилолмайди.

Чунки:

биринчидан, маълум сабабларга кўра жаҳон ҳамжамияти тараққиётидан ортда қолиб кетган жамиятимиз, тараққий этган мамлакатлар қаторидан ўрин олиши учун, аҳоли таълимини жадаллаштириш ва самарадорлигини ошириш мақсадида энг илғор педагогик тадбирлардан фойдаланиш зарурлиги;

иккинчидан, анъанавий ўқитиш тизими ёзма ва оғзаки сўзларга таяниб иш кўриши туфайли “Ахборотли ўқитиш” сифатида тавсифланиб, ўқитувчи фаолияти биргина ўқув жараёнининг ташкилотчиси сифатида эмас, балки нуфузли билимлар манбаига айланиб қолганлиги;

учинчидан, фан-техника тараққиётининг ўта ривожланганлиги натижасида ахборотларнинг кескин кўпайиб бораётганлиги ва уларни ёшларга билдириш учун вақтнинг чегараланганлиги;

тўртинчидан, кишилик жамияти ўз тараққиётининг шу кундаги босқичида назарий ва эмперик билимларга асосланган тафаккурдан тобора фойдали натижага эга бўлган, аниқ яқунга асосланган техник тафаккурга ўтиб бораётганлиги;

Таълим технологияларни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш илмий муаммо сифатида махсус тадқиқотлар олиб боришни кўзда тутди. Бунда, энг аввало, қўйидагиларни аниқлаш лозим:

-таълим технологияларини илмий ишлаб чиқиш ва амалиётга жорий этиш учун ижтимоий-педагогик асослар мавжудлигини аниқлаш;

-таълим мажмуи сифатида нимани англатиши ва қандай таркибий қисмлардан ташкил топганлигини белгилаш;

-таълим технологиясининг функционал мажмуи жараён сифатида нималардан иборатлигини аниқлаш;

-таълим технологиялари “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури” мақсадларига қай даражада тўғри келиши ва уни баҳолаш мумкинлигини кўрсатиб бериш;

-педагогик технологиянинг мажмулар назариясининг асосий қонуниятларига мослигини назоратда тутиб туриш йўл-йўриғини ишлаб чиқиш.

Шуни айтиш жоизки, таълим технологиялари, педагогика илмининг тадқиқот объекти сифатида, аниқ фанларни ўқитиш усули бўлибгина қолмай, ижтимоий фанларни ўқитишга ҳам янгича ёндашув сифатида қайд қилиниши лозим.

Маърифатли ва ривожланган мамлакатларда муваффақият билан қўлланиб келаётган педагогик технологияларни ўрганиб, халқимизнинг миллий педагогика анъаналаридан ҳамда таълим соҳасининг шу кундаги ҳолатидан

келиб чиққан ҳолда, Ўзбекистоннинг миллий педагогик технологиясини яратиш лозим.

Ҳозирги замон ўқитувчиси, ўз фани бўйича мутахассислигидан ташқари фанни ўқитаётганда ахборот ва коммуникация технологияларининг барча афзалликларидан бемалол фойдалана оладиган, ўқувчи ва талабаларда бу технологияларни амалда ишонч билан фан ва техниканинг мавжуд янгиликлари уларни ўқув дастурлари ва дарсликлари мазмунига жадал киритишни талаб этади ва бу орқали талабаларнинг замонавий билимларини шакллантиришга замин яратади. Замонавий ўқитиш технологияларининг жорий этилиши ва турли методик ёндашувлар эса, ўз навбатида, талабаларда кўплаб фундаментал тушунчаларни нисбатан енгил ва мустақкам шаклланишига қулай шароит яратади.

Янги ахборот технологиялари таълим жараёнини вақт ёки жойлашган жойига боғлиқликдан халос қилди. Бироқ, айтиб бериш керакки, ахборот технологиялари ўқув жараёнида иштирок этаётганлар олдида янги қўшимча талаблар қўйди.

Ҳозирги жамиятни ахборотлаштириш жараёнининг асосий йўналишларидан бири таълимни ахборотлаштиришдир.

Таълимни ахборотлаштириш - кенг маънода таълим соҳасини методология, ўқитиш мақсадларининг психологик-педагогик тадбиғига йўналтирилган янги ахборот технологиялари воситаларидан самарали фойдаланиш ва яратиш (қайта ишлаш) амалиёти билан таъминлаш сифатида қаралади. Бундан ташқари, ахборотлаштириш масофали ўқитиш тизимининг тараққиёти учун база бўлиб хизмат қилади. Ахборотлаштириш жараёнида таълим тизимида янги ахборот технологиялари воситаларидан кенг қўламда фойдаланиш амалга оширилади.

Таълимни ахборотлаштириш, биринчи навбатда қўйидагиларни назарда тутди:

компьютер техникаси, ахборот ва коммуникация технологияларнинг замонавий воситаларини тизимли ўрганиш, ташкил этиш ва фойдаланишни;

талабаларнинг мустақил ишларини ташкил этиш, ўқув ва методик таъминлашни;

ўқитувчилар томонидан зарурий ўқув-методик таъминотни яратиш бўйича ишларни;

ахборот технологияларини самарали қўлланилишидан вужудга келаётган янги имкониятларни ҳисобга олган ҳолда ўқув жараёнини такомиллаштиришни тақозо этади.

Бошқа баъзи назарийчилардан фарқли ўлароқ бу олимлар инқилобни ижтимоий-сиёсий ҳаракат натижаси сифатида эмас, балки жамиятининг синфий тузилишини ижтимоий нодифференциал “ахборотлашган жамоа” билан алмаштирувчи “ахборотли портлаш”ида кўрадилар.

ОЛИНГАН НАТИЖАЛАР ТАҲЛИЛИ.

Хуллас, янги технология ва техникани ўзлаштириш ижтимоий-сиёсий ҳаётга бевосита боғлиқ. Улар одамлар ижод қилиши ва ташаббус кўрсатиши учун қулай шарт-шароит яратиши лозим. Ахборот технологияси ёрдамида илмий билимлар формаллаштирилади ва айни вақтда маълумотларни ифодалашнинг кўرғазмали шакллари (чизмалар, графиклар)дан фойдаланилади.

Инновация илмий тадқиқот фаолиятининг мавжуд шакл ва усулларини янгилашга, уларни амалга ошириш учун янги мақсад ва воситалар яратишга қаратилган парадигмал фаолиятидир. Шунинг учун ҳам ҳозирда ижодий фаолият деганда, инсоннинг янги моддий ва маънавий қадриятлар яратишга қаратилган ва ижтимоий аҳамиятга йўналтирилган инновацион фаолият усули тушунилмоқда.

Ҳозирги даврда Республикамизда илмий тадқиқот фаолиятининг ривожланиш ҳолати ва ундаги структуравий ўзгаришлар инновацион фаолият билан чамбарчас боғлиқ. Айниқса, фаннинг ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш соҳаларига янгилик киритишда инновацияларнинг ўрни беқиёс ҳисобланади. Бу ҳар йил ўтказилаётган инновацион ғоя ва технологиялар ярмаркасида иштирок этаётган ишланмалар тадқиқотида ўз ифодасини топмоқда. Шу боисдан ҳам мамлакатимизда фан, техника тараққиётини таъминлаш мақсадида инновацион муҳитни шакллантириш ҳамда доимий равишда эвристик фаолиятни рағбатлантириб бориш муҳимдир.

Инновация деб янги илмий техник ютуқлардан самарали фойдаланишга айтилади. Бу ҳолатнинг илмий-ижодий фаолиятдаги муҳитга мувофиқлаштириш, унинг самарасини ошириш республикамиздаги фан имкониятларидан тўлиқ фойдаланишга катта ёрдам беради. Бу жараёнда асосий эътибор ёш авлоднинг энг рационал

фаолиятига қаратилган. Чунки инновацион ғоялар жамият тараққиёти учун жуда кучли самара беради. Бундай ғояларни ривожлантиришда новаторликнинг ўрни катта. Чунки айнан новаторлик асосида илмий-ижодий фаолият олиб боришнинг янги типик кўринишини шакллантириш мумкин.

ХУЛОСА. Хуллас, дастлаб адабиётларда инновация иқтисодий тадқиқотлар тизимида ўрганилган. Вақт ўтиши билан инновацион ўзгаришлар жамият ҳаёти фаолиятининг ҳамма соҳаларида сифат кўрсаткичларини баҳолашда қўлланилади. Шу боис бу инновациялар фақатгина иқтисодиётда қўлланилиши ҳақидаги фикр нотўғри эканлиги асосланди. Илмий тадқиқот фаолиятида инновацияларнинг жорий қилиниши замонавий ютуқлардан фойдаланишга кенг имконият яратади. Илмий тадқиқот фаолиятига инновацион ёндашув янги кашфиётлар мазмуни, таркиби ва таснифини текшириш, натижаларини таҳлил қилиш имконини беради.

АДАБИЁТЛАР

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2002 йил 30 майдаги «Компьютерлаштиришни янада ривожлантириш ва ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш тўғрисида»ги Фармони.

2. Мамфорд Л. Миф машины. Техника и развитие человечества. М.: 2001, С.58.

3. Бзежинский З. Великая шахматная доска. –М.: Международные отношения, 1998. С.-254.: Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. – М.: Академия, 1999.-95с.: Тоффлер Э. Шок будущего-М.: АСТ, 2001. 560с.: Тоффлер Э. Третья волна-М.: АСТ, 1999,-784с.

4. Баталов Э. О книге Э.Тоффлера “Третья волна” –М.: 1998 С.85.

5. Б.Зиёмухаммедов. Педагогик маҳорат асослари. Т. “ТИВ-КИТОБ”, 2009 йил, 152-154 бетлар.

6. Н.А.Шермухамедова. Илмий-тадқиқот методологияси. Т. “Фан ва технология” нашр., 2014 йил, 174-175 бетлар ҳамда 403-407 бетлар.

8. Крючкова С.Е. Инновации и их роль в современном мире (Глаза в коллективной монографии “Синергетика-нелинейность-глобализм” М. Изд-во МГТУ “Станкин”, 2007.